

UBUNTU LINUX

(Продолжение од минатиот број)

ПРЕЛИСТУВАЧ НА ДАТОТЕКИ НАУТИЛУС ДАТОТЕЧЕН СИСТЕМ НА UBUNTU

Сите податоци во Ubuntu се снимаат во форма на датотеки (анг. *file*). Секоја датотека претставува една целина и во неа се содржат податоци. Датотека може да биде документ (слика, МРЗ песна, видео, текст) или пак одреден дел од оперативниот систем (конфигурациска датотека, драјвер за уред, програма). Најчесто корисниците имаат потреба од работа со документи. Без разлика на кој оперативен систем работи корисникот, тој ќе има потреба од работа со датотеки. Некои луѓе се добро организирани, па секоја датотека ја сместуваат во логички именувани директориуми (анг. *directory* или *folder*). Директориумите претставуваат папки кои содржат повеќе датотеки или други директориуми (поддиректориуми). Постојат и луѓе, кои се снимаат на нивната работна површина, па потоа имаат потешкотии со пронаоѓањето и работата со нивните документи.

Најчесто датотеките се снимаат на тврдиот диск, па корисникот може да работи со нив во кое било време. Меѓутоа, тие може да се сместат и на CD или DVD дискови, надворешни тврди дискови, флеш мемории и други уреди за зачувување на податоци.

Понекогаш тие се архивираат во архивски датотеки, најчесто компресирани, па нивното складирање (или праќање по е-пошта) е многу полесно.

Во Ubuntu се започнува со кореновиот директориум кој се означува со коса црта (/). Домашните директориуми на корисниците се сместени во директориумот `home` која се наоѓа во кореновиот директориум. Оваа локација се означува како `/home`. Доколку корисникот е `sime` тогаш локацијата на неговиот домашен директориум ќе биде `/home/sime`. Во својот домашен директориум, корисникот ги има сите овластувања, но доколку сака да прави измени во другите директориуми, треба да има администраторски привилегии.

Бидејќи тврдиот диск може да биде поделен на повеќе партиции, тие во Ubuntu се монтираат како посебни виртуелни директориуми (наместо да имаат ознаки `C:\` или `D:\`). Истото се однесува и за оптичките уреди, за флеш мемориите или другите надворешни мемории.

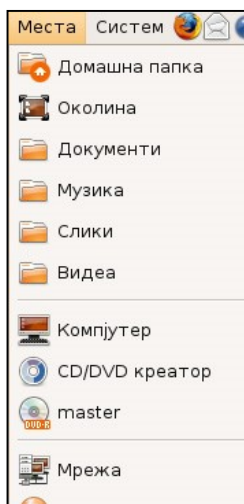

Linux, па со тоа и Ubuntu, е чувствителен на мали и големи букви, па така директориумот „Документи“ не е исто што и директориумот „документи“.

Бидејќи Ubuntu го користи GNOME, со него доаѓа и прелистувачот на датотеки Наутилус преку кој корисниците на лесен и визуелен начин може да ги менаџираат датотеките и директориумите.

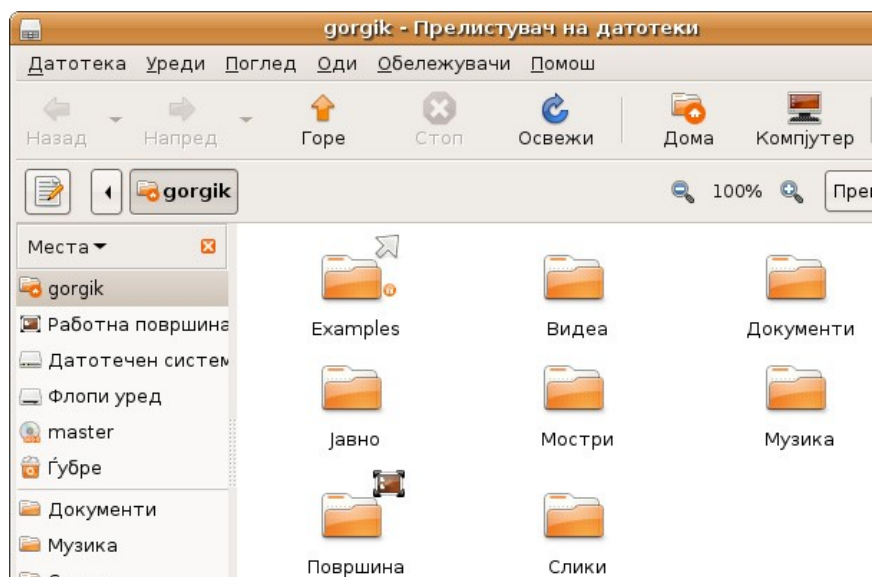
АКТИВИРАЊЕ И ЗАТВОРАЊЕ НА НАУТИЛУС

Наутилус може да се активира преку менито Места од горниот панел и со избирање на некоја од локациите: Домашна папка, Околина, Документи и друго, како што е прикажано на слика 1.

Слика 1: Менито Места од каде може да се стартува Наутилус

На слика 2 е прикажан прозорецот на Наутилус кој е активиран преку Места→Домашна папка. Тоа значи дека моменталната локација (директориум) каде покажува Наутилус е /home/gorgik (gorgik е моменталниот корисник на системот).

Слика 2: Основниот изглед на Наутилус

Наутилус се затвора како и другите Ubuntu апликации, со клик на X или со наредбата Датотека→Затвори.

ИЗГЛЕД НА ПРОЗОРЕЦОТ НА НАУТИЛУС

Наутилус е основна апликација во Ubuntu која се користи за организирање на податоците во компјутерот. Таа овозможува копирање, преместување, преименување, бришење на датотеки и директориуми, преглед на содржината на директориумите и датотеките, поставување на нивните својства, пристап до надворешните мемории, како што се оптичките уреди и флеш мемориите.

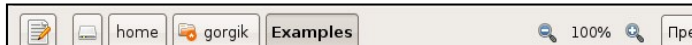
Покрај Наутилус, за истата намена може да се користат и други програми кои дополнително може да се инсталираат. На пример, корисниците може да ги менаџираат датотеките и директориумите и преку терминалот со задавање на наредби.

Прозорецот на Наутилус се состои од повеќе делови. Во горниот дел се наоѓа мениот, веднаш под него се лентата со алатки и локационата лента. Работната површина на Наутилус се состои од два дела. Едниот дел од прозорецот има назив странична лента (лево) и служи за приказ на директориумите. Десниот дел ја содржи листата на датотеки и директориуми што ги содржи моменталниот директориум, а овој дел го зафаќа најголемиот дел од прозорецот на Наутилус. Најдолу од прозорецот се наоѓа статусната лента. Следи деталниот опис на овие елементи:

Мени. Менијата главно се стандардни (Датотека, Уреди, Поглед, Оди, Обележувачи, Помош) и нивните наредби се среќаваат кај повеќето Ubuntu апликации. Тие нудат опции за управување со датотеките и директориумите, како и изгледот на самиот Наутилус. Менито Обележувачи му овозможува на корисникот да креира кратенки до одредени локации на системот, а потоа до нив да се пристапува директно.

Лента со алатки. Како и во другите апликации, и тука лентата со алатки овозможува брзо движење назад и напред низ местата во кои бил корисникот (копчиња Назад и Напред претставени со стрелки во лево и во десно). Копчето Горе служи за поместување на еден директориум погоре, па така ако корисникот бил во директориумот `/home/sime`, а потоа кликне Горе, ќе отиде во `/home`. Освежи копчето служи за освежување на содржината на моменталниот приказ. Ова копче најчесто се користи доколку корисникот или други корисници ја менуваат содржината на моменталниот директориум преку друга апликација. Во лентата со алатки се наоѓа и копчето Барај кое служи за пребарување низ системот на датотеки. Приказот на лентата со алатки се регулира со наредбата Поглед □ Главна лента со алатки.

Локациона лента. Се наоѓа веднаш под лентата со алатки и овозможува едноставен приказ и менување на локацијата каде што се наоѓа корисникот (слика 3).

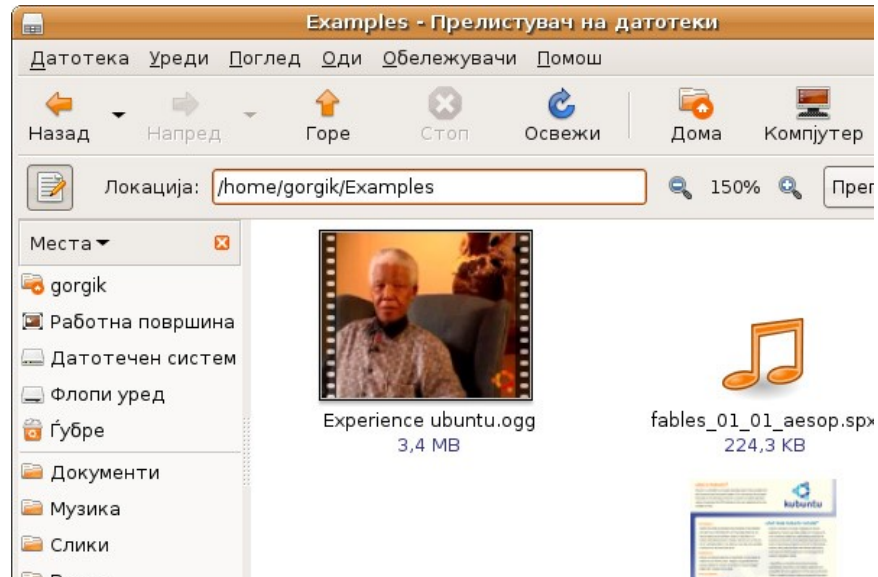
Слика 3: Изглед на локационата лента

Доколку се кликне на најлевото копче од локационата лента, тогаш нејзиниот приказ ќе се промени во тој како на слика 4, па корисникот ќе може да ја внесе локацијата и преку тастатура. Овозможувањето на приказот на оваа лента, исто така се прави од мениот Поглед, со наредбата Поглед □ Локациона лента.

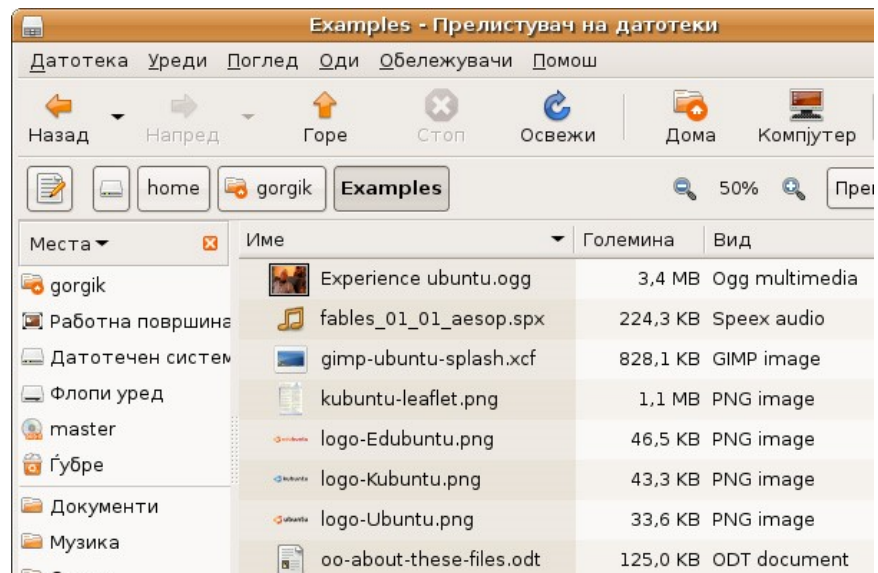
Контрола за зголемување. На локационата лента на слика 4 се забележува и дека големината на иконите е променета на 150%. Ова овозможува попрегледен приказ на директориумите и датотеките, во зависност од желбите на корисникот.

Преглед како икони/листа. Оваа контрола се наоѓа на десната страна од локационата лента и служи за избор на приказот на датотеките/директориумите. Тие може да бидат прикажани како икони (слика 2 и слика 4) или пак како листа со подетални податоци (слика 5). Во многу случаи, иконите ја претставуваат содржината на датотеката, па така доколку станува збор за слика, таа ќе биде прикажана (со помали димензии од оригиналната големина), музичките датотеки се прикажани со нота или е прикажана првата сцена од видеото. Кога датотеките се прикажани како листа,

тогаш освен иконата и името, се прикажуваат и големината на датотеката (во KB или MB), видот на датотеката и датата на последната модификација врз датотеката.

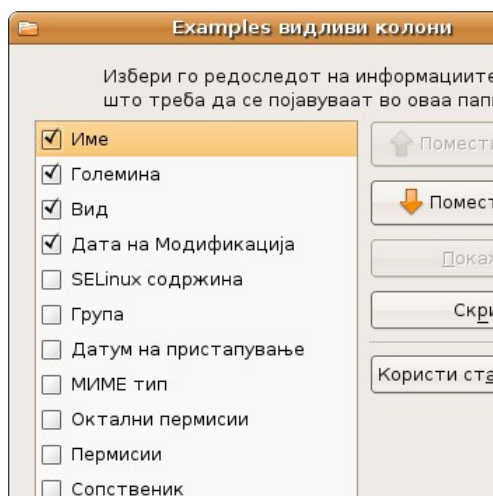

Слика 4: Промена на изгледот на локационата лента

Слика 5: Преглед на датотеките во вид на листа

Приказот на дополнителните податоци кои ќе бидат прикажани во листата може да се промени. Тоа се прави со наредбата `Поглед ▾ Видливи колони`. Потоа ќе се отвори дијалогот од слика 6, преку кој се обележуваат саканите информации кои ќе бидат прикажани за датотеките и директориумите.

Слика 6: Видливи колони за приказ во листа

Други колони кои можат да се прикажат (освен стандардните четири) се групата каде припаѓа објектот, сопственикот (корисникот) на објектот, пермисиите (дозволите) кои ги има корисникот и другите корисници врз објектот, датумот на последно пристапување и друго.

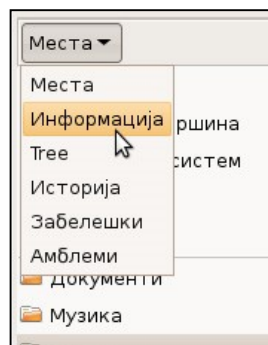

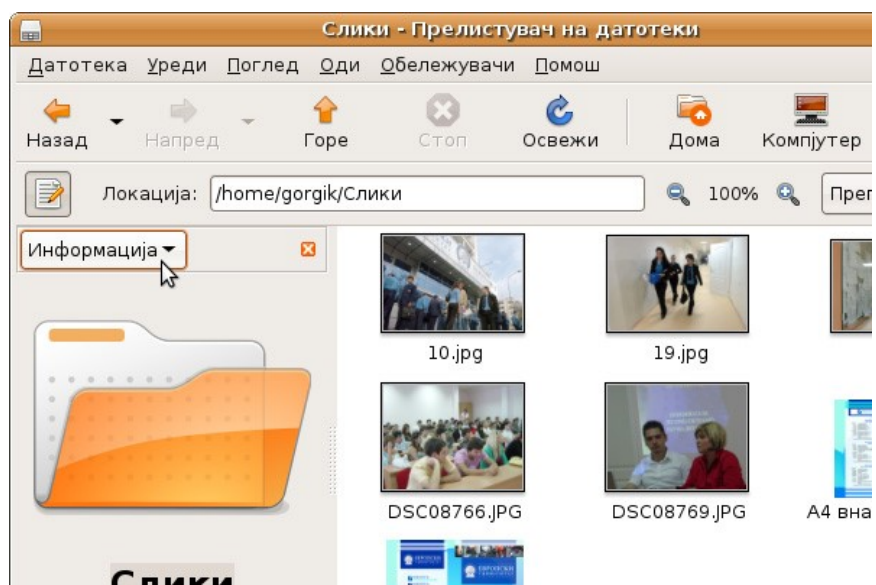
Помеѓу колоните кои можат да се прикажат, се наоѓа и колоната Големина која ја означува зафатнината на датотеката или бројот на објектите во директориумот. Големината на датотеките, како и големината на количеството на податоци се изразува во бајти (анг. *byte*). Еден бајт претставува една буква, бројка или специјален знак. Датотеките се составени од комбинации на овие видови на знаци. 1KB е 1024 бајти, додека 1MB е 1024KB. Колку за споредба, една просечна MP3 песна зафаќа од 5MB до 10MB, а една просечна слика направена со дигитален апарат од 0,5MB до 2MB. Една флопи дискета има капацитет од 1.44MB (што е мал капацитет), едно CD има капацитет од 700MB, додека едно DVD има капацитет од 4,7GB. Зафатнината на флеш мемориите вообичаено е до неколку GB.

Странична лента. Оваа лента е битен елемент во движењето низ хиерархијата на директориуми. Таа нуди повеќе начини за преместување од еден во друг директориум. Иако корисникот може да се движи со влегување во директориум (со дво-клик) и излегување (со копчето Горе), сепак за преминување од една до друга локација потребни се повеќе акции што и не е баш практично за корисникот. Преку страничната лента преминувањето е овозможено да се изведува многу бргу. На сликите од прозорецот на Наутилус кои беа прикажани погоре, страничната лента го имаше приказот Места (кој стои на врвот на страничната лента). Овој приказ ги содржи позначајните места за тековниот корисник, а тоа се: Домашна папка (/home/gorgik), Работна површина (/home/gorgik/Површина), Датотечен систем (коренова папка, /), Флопи уред (дискета), Губре (/home/gorgik/.Trash) и папките Документи, Музика, Слики, Видеа кои се наоѓаат во домашниот директориум на корисникот а се креирани автоматски при инсталацијата на Ubuntu. Страничната лента овозможува и други прикази. Тие се менуваат преку паѓачкото мени прикажано на слика 7.

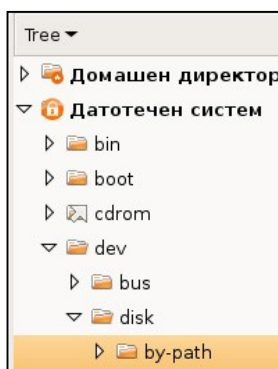
Слика 7: Промена на приказот на страничната лента

На слика 8 е даден приказот Информација, кој служи за приказ на информацијата за моменталниот директориум.

Слика 8: Приказ Информација на страничната лента

Третиот приказ, Tree (дрво), е битен и корисен приказ, затоа што ја прикажува целата хиерархија на директориуми во облик на дрво. На слика 9 е даден овој приказ, кој е поделен на два дела. Првиот дел е Домашна папка (/home/gorgik) и вториот дел е Датотечен систем (/). Бидејќи корисникот најчесто ја користи домашната папка, таа е издвоена како посебно дрво иако до неа може да се стигне преку кореновата папка (од / се избира home, па од home се избира gorgik).

Слика 9: Организација на директориумите во вид на дрво

Приказот Историја ги прикажува последните посетени директориуми, а приказот Забелешки овозможува внесување на забелешки, во форма на текст, за моменталниот директориум каде што се наоѓа корисникот. Приказот Амблеми овозможува додавање на амблеми (мали икони) на датотека или директориум.

Статусна лента. Статусната лента е сместена најдолу во прозорецот на Наутилус. Таа служи за прикажување на дополнителни корисни информации кои се однесуваат на моменталната работа на корисникот. Така, на неа можат да се прикажат објектите во моменталниот директориум (бројот на датотеки и директориуми), слободниот простор, бројот на селектирани објекти и слично. Начелно, статусната лента е составен дел на прозорецот, а доколку не е прикажана се повикува со наредбата Поглед→Статусна лента. На ист начин таа се отповикува.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ubuntu Linux; Симе Арсеновски, Ѓорѓи Какашевски; Скопје 2007
2. Linux Bible, Christopher Negus, Wiley Publishing 2006
3. Beginning Ubuntu Linux, Keir Thomas, Apress 2006
4. Linux International, www.li.org
5. GNU, www.gnu.org